

Reflexie kultúry

**Ako sú obyvatelia
a obyvatel'ky Slovenska
spokojní s dostupnosťou
a kvalitou kultúrnych podujatí?**

NÁRODNÉ OSVETOVÉ CENTRUM

MGR. MICHAELA ŠEDOVIČ

BC. MONIKA HERGEZELOVÁ – 2018

Analýza návštevnosti a prekážok v návštevnosti kultúrnych podujatí a inštitúcii na Slovensku v roku 2016

So zlepšujúcou sa ekonomickou situáciou v krajine a rastúcou životnou úrovňou obyvateľstva sa zvyšuje množstvo voľného času, ktorý ľudia majú, a mal by sa meniť aj spôsob, akým ho trávia¹.

Na základe tejto teórie aj skúseností z iných krajín môžeme predpokladať, že aj na Slovensku sa s takýmto ekonomickým trendom a zvyšujúcou sa životnou úrovňou väčšiny jeho obyvateľstva² zmení prístup k tráveniu voľného času. To, ako obyvatelia Slovenska trávia svoj voľný čas, sa dá okrem iného sledovať aj na tom, aké navštevujú kultúrne podujatia a inštitúcie a ako často to robia. Je v záujme obyvateľov a obyvateľiek Slovenskej republiky, aby verejná správa, ktorá zabezpečuje a podporuje kultúrne ak-

¹ Bourdieu, Pierre. 1996. *Distinction: A social critique of the Judgment of Taste*. Cambridge: Harvard University Press

² Štatistický Úrad SR. 2016. Michalicová, Viera a Kristína Paulenová. 2008. *Kultúrna politika od Amsterdamu po Žilinu: Prípadová štúdia*. Amsterdam: European Cultural Foundation

tivity a politiky, mala tieto informácie a reagovala na spokojnosť obyvateľstva s kultúrnou scénou v krajine a prípadný posun v jeho preferenciách. Aby sme mohli kultúrne politiky a podporu kultúrneho diania hodnotiť ako úspešné, malo by byť čo najväčšie množstvo obyvateľstva spokojné s ponukou a dostupnosťou kultúrnych aktivít.

Pre napĺňanie tejto potreby porozumenia toho, aké má obyvateľstvo kultúrne preferencie a aké využíva kultúrne produkty, slúži projekt Kontinuálneho sociologického výskumu spotreby kultúry v Slovenskej republike realizovaný odborom výskumu a štatistiky kultúry Národného osvetového centra. V roku 2016 prebehol prvý zber dát v rámci tohto projektu, ktorého cieľom bolo nastaviť kontinuálny reprezentatívny výskum na vzorke dospelých populácie a vzorke desať- a štrnásťročných detí a následne zmapovať: spotrebu kultúry na Slovensku, vzťah obyvateľov a obyvateľiek Slovenskej republiky k jednotlivým druhom umenia a kultúry, návštevnosť kultúrnych inštitúcií a podujatí, prekážky v návštevnos-

ti, mediálnu spotrebu a využívanie nových komunikačných technológií vo vzťahu k spotrebe a percepcii kultúry **3**.

Táto analýza si kladie za cieľ porozumieť návštevnosti a prekážkam v návštevnosti kultúrnych podujatí a zhodnotiť spokojnosť dospelých populácie s dostupnosťou kultúry na Slovensku.

Tento dokument **4** postupne opisuje, ktoré časti štátnej a verejnej správy nesú zodpovednosť za kultúrne politiky na Slovensku, predstavuje výsledky menovaných analýz a navrhuje odporúčania pre ďalší výskum na úrovni krajov, aby bolo možné zvýšiť spokojnosť verejnosti s kultúrnym vyžitím.

3 Národné osvetové centrum. 2016. Kontinuálny sociologický výskum spotreby kultúry v SR – empirický výskum realizovaný v roku 2016. Stiahnuté z: <http://nocka.sk/vyskum-statistika-kultury/vystupy> dňa 3. 9. 2017.

4 Informačný hárok graficky prezentujúci tento pracovný dokument je dostupný na adrese: <http://nocka.sk/uploads/56/0a/560a5dd-7c32dfc967468a20c-403dea82/infosheet4.pdf> a celková výskumná správa z výskumu spotreby kultúry je dostupná tu: <http://nocka.sk/vyskum-statistika-kultury/vystupy>.

Zodpovednosť za kultúrne politiky a inštitúcie

Kultúrne inštitúcie a podujatia sú na Slovensku organizované a zriaďované všetkými tromi sektormi. Štátna sféra, neziskové organizácie aj súkromné spoločnosti sa podieľajú na sprostredkovaní kultúry a umenia. Kým súkromný sektor pri organizovaní a zriaďovaní kultúrnych podujatí a inštitúcií spravidla sleduje svoj zisk, a teda nemusí sprostredkovať kultúrne vyžitie rovnomerne pre všetkých obyvateľov a obyvateľky, štát si za cieľ kladie „zlepšiť dostupnosť kultúry pre širokú verejnosť, osobitne pre obyvateľstvo žijúce mimo hlavných centier kultúry a pre ľudí so zdravotným a sociálnym znevýhodnením. Zachovať a rozvíjať sieť kultúrno-osvetových zariadení a systém záujmovej umeleckej činnosti“ ⁵.

Tento cieľ okrem ministerstva kultúry plnia hlavne nižšie územné celky. Kým obce majú aj vlastné politiky

⁵ Ministerstvo kultúry Slovenskej republiky. 2014. Stratégia rozvoja kultúry Slovenskej republiky na roky 2014 – 2020: Akčný plán na roky 2015 – 2017. Stiahnuté z: [http://www.culture.gov.sk/extdoc/6067/Akcny_plan_SRK_text%20%281%29.dňa 3. 9. 2017.](http://www.culture.gov.sk/extdoc/6067/Akcny_plan_SRK_text%20%281%29.dňa%203.%209.%202017)

napĺňania kultúrnych potrieb obyvateľstva, gro rozvoja kultúry a nastavovania kultúrnych politík v regiónoch spočíva na pleciach vyšších územných celkov (VÚC). Tie sú podľa zákona 302/2001 Z. z. o samospráve vyšších územných celkov (zákon o samosprávnych krajoch) zodpovedné za všestranný rozvoj svojho územia a napĺňanie potrieb svojich obyvateľov a obyvateľiek vrátane zabezpečenia tvorby a plnenia programu kultúrneho rozvoja územia samosprávneho kraja.

VÚC môžu na plnenie kultúrneho rozvoja využívať okrem inštitúcií, ktoré majú v zriaďovateľskej kompetencii (múzeá, galérie a divadlá rôzneho typu, regionálne osvetové strediská, kultúrne centrá a domy, knižnice, hvezdárne a planetária, kultúrne, umelecké a ľudové súbory), aj rôzne nástroje podpory kultúry a kultúrnej činnosti, ktorými vedia podporiť aktivity organizované inými sektormi.

Medzi tieto nástroje patrí v prvom rade financovanie kultúry prostredníctvom dotačných schém, ktoré môžu motivovať k organizovaniu kultúr-

nych aktivít, formovať ich priebeh a náplň a prípadne aj miesto ich uskutočňovania. Dôležitým cieľom týchto aktivít má byť to, aby boli kultúrne aktivity zastúpené v krajoch spôsobom, ktorý pokrýva potreby všetkých obyvateľov a obyvateľiek kraja. Okrem finančnej podpory majú kraje možnosť poskytovať priestor na kultúrne aktivity v budovách alebo priestoroch, ktoré majú v majetku, asistovať s marketingom a propagáciou kultúrnych podujatí a pod.

Výskum spotreby kultúry

To, aké kultúrne podujatia sa ľuďom páčia, závisí od ich osobných preferencií. To, aké napokon navštívia, však ovplyvňuje aj dostupnosť jednotlivých druhov kultúrnych podujatí. Ponuka je po osobných preferenciách ďalším rozhodujúcim faktorom pri rozhodovaní ľudí o tom, či navštívia napríklad divadelné predstavenie vo svojom okolí alebo miestne múzeum.

Kým vkus môžu ovplyvňovať faktory ako vzdelanie, vek, pracovné zaradenie a iné ťažko ovplyvniteľné skutočnosti, kvalitu a dostupnosť možno potrebám verejnosti prispôbovať. Zistiť spokojnosť obyvateľov a obyvateľiek jednotlivých krajov Slovenska so svojim kultúrnym vyžitím bolo jedným z cieľov výskumu spotreby kultúry na Slovensku.

Metodológia zberu dát

Dáta pre výskum spotreby kultúry sa zbierali prostredníctvom rozhovorov s 1111 respondentmi a sú reprezentatívne pre dospelú populáciu vzhľadom na typ a miesto bydliska, vek, pohlavie, vzdelanie a národnosť. Respondenti boli vyberaní kvótoým spôsobom a rozhovor sa uskutočňoval osobne metódou PAPI (Paper Assisted Personal Interview/osobne administrované rozhovory zaznamenávané na papierový hárok).

Po čistení dát bolo do finálnej databázy zaradených 1065 osôb a prezentované výsledky

vyplývajú z viacúrovňových regresných analýz, v ktorých boli výstupnými premennými počet a pestrosť navštívených kultúrnych podujatí a inštitúcií za posledný rok. Premenná „počet“ predstavuje sumu akýchkoľvek aktivít, ktoré navštívil jednotlivec, a „pestrosť“ sumu každého samostatného podujatia alebo inštitúcie, čo znamená, že viacnásobná návšteva rovnakého druhu inštitúcie (napríklad galéria) by sa v rámci tejto premennej zarátala iba raz. Dotazník tiež zisťoval, či by respondenti a respondentky mali záujem navštevovať podujatia častejšie, a ak áno, čo je hlavný dôvod, ktorý im v tom bráni.

Znenie jednotlivých otázok a odpovedí, na ktoré odpovedali respondenti a respondentky, je nasledujúce:

1. Ako často ste za posledných 12 mesiacov na Slovensku a v zahraničí navštívili kultúrne inštitúcie a podujatia?

(Jedenkrát za týždeň, asi 2 — 3× za mesiac, asi jedenkrát za mesiac, 3 — 6× za posledných 12 mesiacov, 1 — 2× za posledných 12 mesiacov, ani raz som nenavštívila/nenavštívil za posledných 12 mesiacov)

2. Keby ste mali možnosť, navštívili by ste niektoré kultúrne inštitúcie a podujatia častejšie ako v predchádzajúcich 12 mesiacoch, ak áno, ktoré? (V príslušnom riadku sa označili tie, ktoré by respondent/ka navštívil/a častejšie.)

3. Čo je hlavným dôvodom toho, že ste vami označené kultúrne inštitúcie alebo podujatia nenavštívili/nenavštevujete častejšie.

(Nedostatok financií/vysoká cena vstupeniek, vzdialenosť od miesta bydliska, nedostatok času, zlý zdravotný stav, nedostatok informácií o podujatiach, nevyhovujúca ponuka, nízka kvalita, iná prekážka)

Kultúrne inštitúcie a podujatia, ktoré mohli byť označené, sú zaznamenané v **TABUĽKE 1**. V dotazníku boli zoradené pod sebou **6**.

6 Všetky tabuľky, grafy a mapy spracoval odbor výskumu a štatistiky kultúry NOC.

KULTÚRNE PODUJATIA

- Činohra, opera, opereta, muzikál, balet
- Predstavenie ochotníckeho divadla
- Festival – divadelný, filmový, multižánrový
- Tanečné predstavenie
- Hudobný koncert
- Podujatie tradičnej ľudovej kultúry
- Módna prehliadka

TABUĽKA 1 Kultúrne inštitúcie a podujatia, ktoré mohli respondenti označiť v dotazníku ako navštívené. Dotazník neobmedzoval počet označených kultúrnych aktivít a v rámci zberu dát sa zisťovala aj frekvencia návštev.

Analýzy

Naším cieľom bolo pomenovať faktory ovplyvňujúce počet a pestrosť navštívených kultúrnych podujatí a zistiť, či súčasný stav spotreby kultúry zodpovedá potrebám obyvateľstva, a ak nie, čo im bráni tieto potreby naplňovať.

Vzhľadom na to, že riadenie kultúrnych politík spočíva na krajských samosprávach, analýza brala ohľad na príslušnosť respondentov a respondentiek k jednotlivým krajom. To nám dalo príležitosť pozeráť sa na výskum nielen ako na analýzu jednotlivcov, ale aj krajov.

Analýza skúma, ktoré z dostupných informácií o respondentoch a respondentkách sú determinujúcimi faktormi pre ich kultúrny život. Medzi testovanými faktormi sú sociodemografické premenné, príslušnosť ku kraju a veľkosť sídla, v ktorom boli opýtaní.

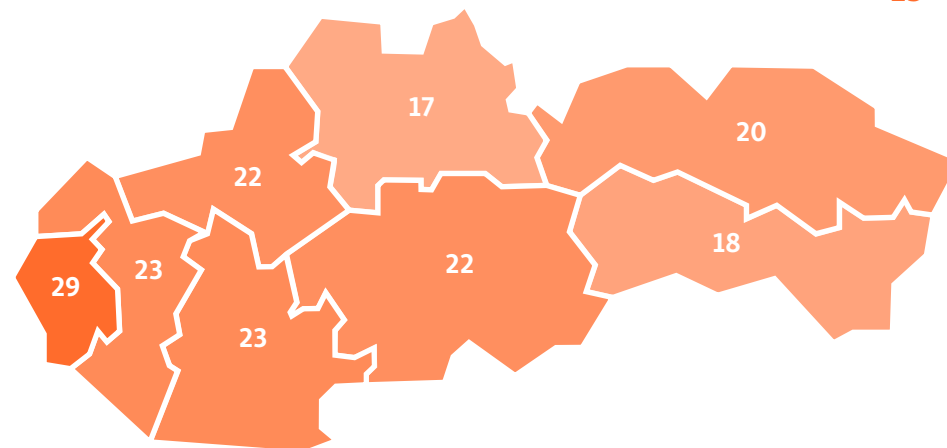
Výsledky

MAPA 1 znázorňuje, koľkokrát v priemere každý obyvateľ príslušného kraja navštívil nejakú kultúrnu aktivitu počas jedného roka **7**, a **MAPA 2** koľko typov unikátnych podujatí či inštitúcií v tomto čase v priemere navštívi **8**. Najčastejšie sa na kultúrnych podujatiach zúčastňujú obyvatelia Bratislavského kraja. Na druhej strane spektra je Košický a Žilinský kraj, čo sa ukáže aj v ďalších analýzach.

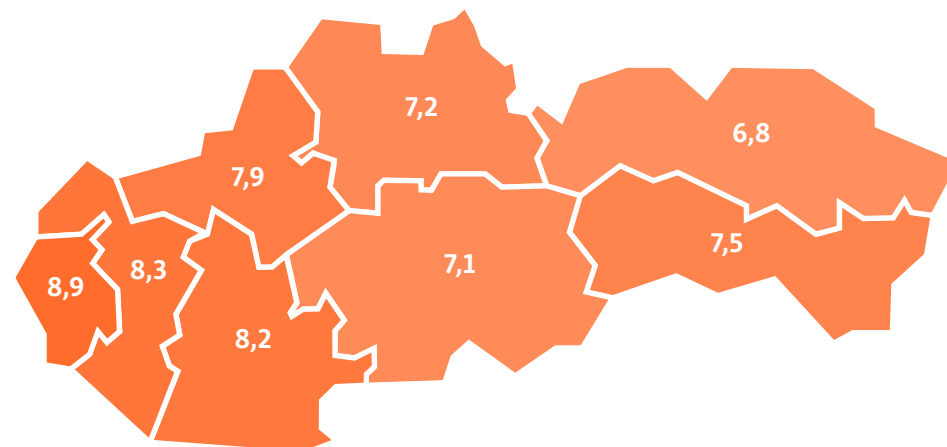
Návštevnosť a pestrosť navštívených podujatí sa v jednotlivých krajoch líšia. Ako ukázali regresné analýzy, rozdiely sú zväčša podmienené rozmanitosťou demografického zloženia obyvateľstva jednotlivých krajov. To znamená, že priemerný počet alebo pestrosť návštev v kraji závisí od toho, koľko jednotlivcov so špecifickými atribútmi v danom kraji žije.

7 Všetky tabuľky, grafy a mapy spracoval odbor výskumu a štatistiky kultúry NOC.

8 V oboch mapách bola kontrolovaná distribúcia naprieč hodnotami a populácie jednotlivých krajov sledujú rovnaký trend. Výnimkou je Bratislavský kraj, kde sú rozdiely na ľavej strane spektra, kde je v BSK nižší počet neaktívneho obyvateľstva. Keďže tento dokument sa sústreďí primárne na kraje, kde je nižšia kultúrna návštevnosť a jej príčiny, nevenuje sa týmto rozdielom v BSK.

MAPA 1 Priemerný počet návštev kultúrnych podujatí a inštitúcií ročne na osobu v krajoch SR

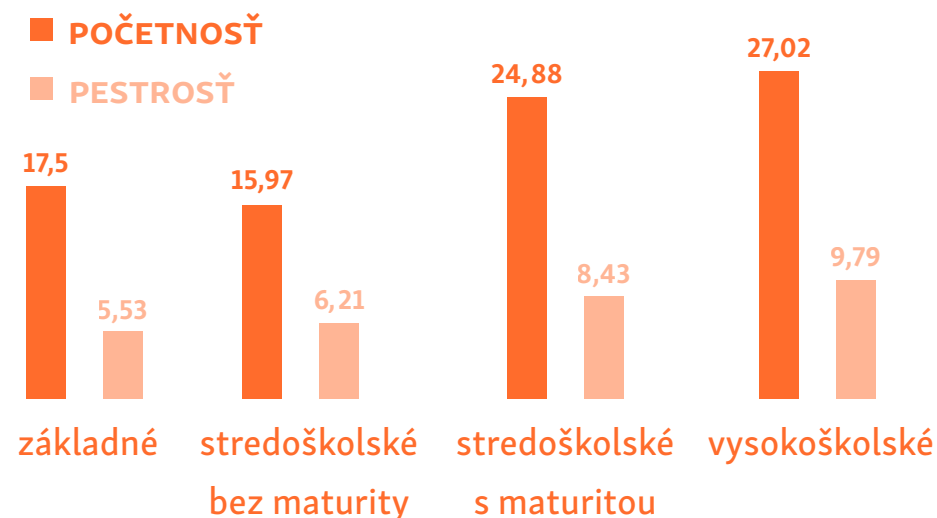

MAPA 2 Priemerný počet druhov navštívených kultúrnych podujatí a inštitúcií ročne na osobu v krajoch SR

Vzhľadom na dostupné demografické ukazovatele z databázy bola návštevnosť kontrolovaná so zreteľom na pohlavie, vek, vzdelanie a veľkosť sídla.

V šiestich krajoch sa rozdiely vo frekvencii a pestrosti návštev kultúrnych podujatí dajú vysvetliť demografickým zložením kraja a osobnými preferenciami jeho obyvateľstva. So stúpajúcim vzdelaním a finančným príjmom rastú obe závislé premenné (pozri **GRAF 1** a **2**). Muži a ženy navštevujú podujatia rovnako často, ale ženy majú tendenciu navštíviť viacero typov akcií. Najaktívnejšími návštevníkmi sú ľudia vo veku 18 – 25 rokov a 36 – 45 rokov.

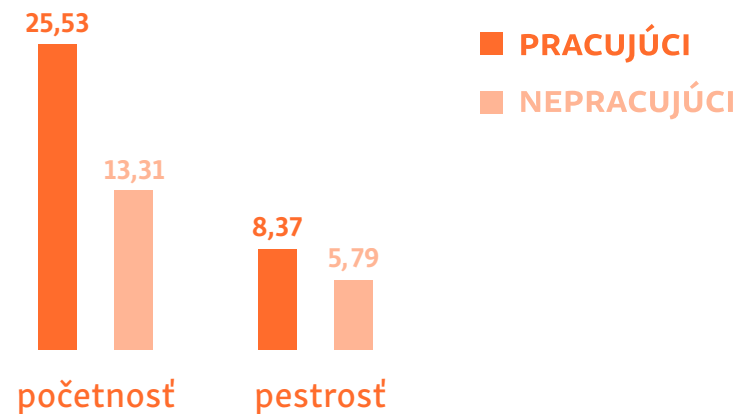
V dvoch krajoch – Žilinskom a Košickom kraji – kde je počet návštev jednotlivých podujatí v porovnaní so zvyškom Slovenska nižší (**MAPA 1**), rozdiely pretrvávajú aj pri zohľadnení opísaných vplyvov. Pri ďalšom skúmaní sme zistili, že v týchto dvoch krajoch závisí frekvencia návštev silnejšie v porovnaní s inými kraji aj od veľkosti sídla – obyvatelia Žiliny a Košíc navštevujú

GRAF 1 Rozdiel medzi počtom a pestrosťou navštívených kultúrnych podujatí v jednotlivých vzdelanostných skupinách **9**

9 Rozdiel v početnosti medzi skupinou s najvyšším dosiahnutým vzdelaním základnoškolským a stredoškolským bez maturity je nesignifikantný. Rozdiel medzi základnoškolským a stredoškolským vzdelaním v početnosti návštev je signifikantný na hladine významnosti $p=0.05$ a ostatné sú pod hladinou $p=0.01$.

kultúrne akcie častejšie ako obyvatelia žijúci mimo týchto dvoch centier. O to nižšiu účasť potom vidieť u obyvateľov týchto krajov, ktorí nebývajú v týchto centrách. Napriek tomu ani po zohľadnení všetkých odlišností v demografii populácie týchto dvoch krajov regresná analýza nedokázala

GRAF 2 Rozdiel medzi počtom a pestrosťou navštívených kultúrnych podujatí medzi pracujúcimi a nepracujúcimi **10**

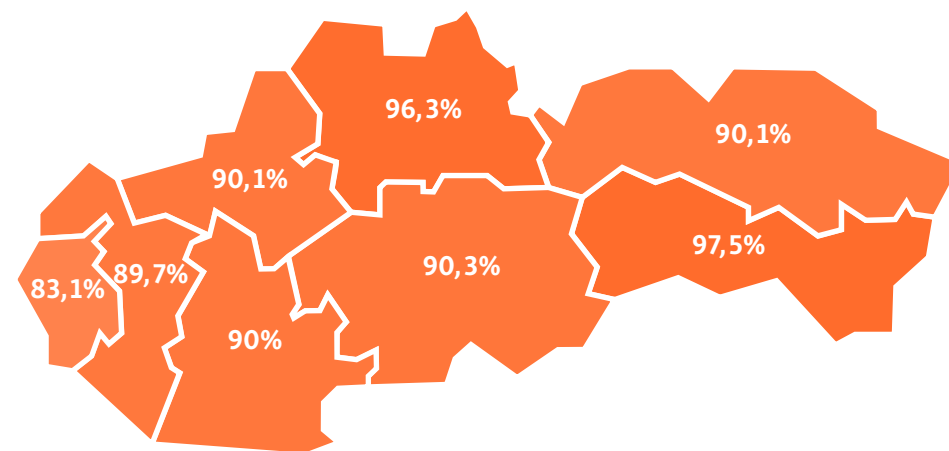
plne vysvetliť, prečo sa odlišujú od ostatných. Znamená to, že sú ďalšie neodhalené faktory, ktoré ovplyvňujú návštevnosť v Košickom a Žilinskom kraji. O tejto problematike pozri viac v kapitolách Limity a Odporúčania pre ďalší výskum a krajské politiky.

10 Dotazník rozlišoval v premennej viacero kategórií (študent/ka, dôchodca/dôchodkyňa, materská/rodičovská dovolenka, nezamestnaný/á), avšak rozdiel v návštevnosti bol viditeľný iba medzi osobami, ktoré sú aktívne na pracovnom trhu, a tými, ktorí nie sú. Rozdiel je signifikantný na hladine významnosti $p=0.001$.

Spokojnosť

Ďalej sme zisťovali, či sú obyvatelia a obyvateľky krajov so svojim kultúrnym životom spokojní.

MAPA 3 ukazuje, že vysoký podiel obyvateľov všetkých krajov by uvítal možnosť navštevovať niektoré z ponúkaných kultúrnych podujatí častejšie. A práve v Košickom a Žilinskom kraji vidieť snahu chodiť na podujatia častejšie.

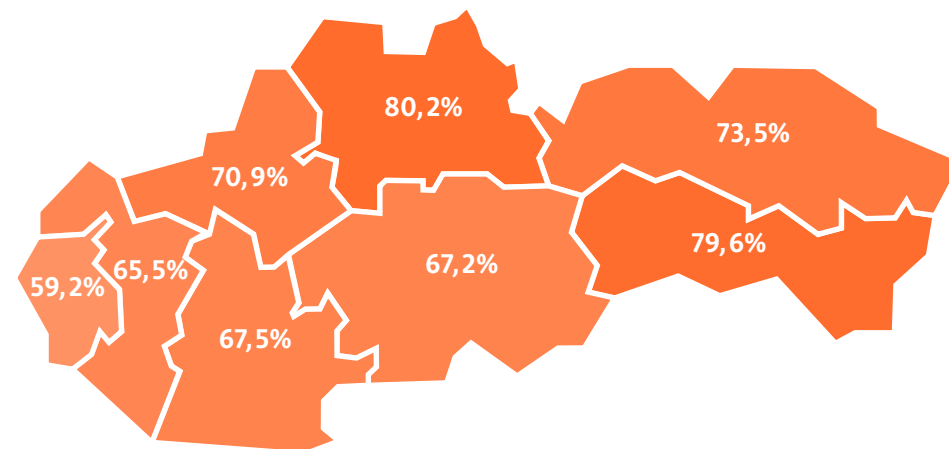

MAPA 3 Percento obyvateľov kraja, ktorí by mali záujem navštevovať kultúrne inštitúcie a podujatia častejšie ako to robia teraz

Respondenti reprezentatívneho výskumu si pri odpovedi na otázku, čo im v tom bráni, mohli vybrať z nasledujúcich možností: nedostatok financií, nedostatok času, nízka kvalita, veľká vzdialenosť od miesta bydliska, zlý zdravotný stav, nevyhovujúca ponuka, nedostatok informácií o podujatiach a iná prekážka.

Nedostatok financií a času uviedlo ako dôvod v jednotlivých krajoch 40 – 60 % z respondentov, ktorí by chceli častejšie navštevovať kultúrne podujatia. S rastúcim vekom respondentov sa medzi dôvodmi častejšie objavoval zlý zdravotný stav. Tieto dôvody však neboli medzi respondentmi najčastejšie uvádzanými rozhodujúcimi faktormi. Externé vplyvy ako vzdialenosť, kvalita, ponuka a nedostatok informácií o podujatiach boli silnejšie, ako ďalej ukazuje **MAPA 4**.

Tieto dôvody uviedlo 60 – 80 % ľudí. Rozdiely v krajoch, okrem sociodemografických ukazovateľov, úzko súvisia s miestom pobytu respondentov – v akom kraji a type obce žijú. Pre ľudí z krajských miest je dostupnosť kultúry vyššia

MAPA 4 Percento obyvateľov kraja, ktorí nenavštevujú kultúrne podujatia a inštitúcie z dôvodov, ktoré nemôžu ovplyvniť (vzdialenosť, neinformovanosť, nevyhovujúca ponuka, nízka kvalita)

a znižuje sa so zmenšujúcou sa veľkosťou sídla. Mapa ukazuje sumár ľudí so záujmom o častejšie navštevovanie kultúrnych podujatí a inštitúcií, ktoré sa im nedarí plniť z dôvodu externých vplyvov. Najviac takýchto obyvateľov je v Žilinskom a Košickom kraji. Na rozdiel od predchádzajúcej kapitoly (záujem o návštevu negatívne ovplyvnený externými aj osobnými faktormi), kde ostala

nevysvetlená nespokojnosť v Žilinskom a Košickom kraji, v tomto prípade ostala nevysvetlená nespokojnosť v Nitrianskom a Košickom kraji.

Ďalšie analýzy tejto výstupnej premennej ukázali, že v ostatných šiestich krajoch osobné preferencie pre vysokú alebo nízku kultúru, dostupné demografické ukazovatele (vek, pohlavie, vzdelanie a národnosť) a sídlo pobytu determinujú, prečo jednotlivci nenavštevujú (prípadne nenavštevujú častejšie) kultúrne inštitúcie a kultúrne podujatia, aj napriek tomu, že majú záujem. V Košickom a Nitrianskom kraji však budú ďalšie vplyvy, ktoré kvantitatívna analýza neodhalila. Môžeme sa teda domnievať, že na malej kultúrnej účasti sa viac ako subjektívne ukazovatele, podpisujú objektívne faktory ponuky – jej kvalita, dostupnosť pre publikum a pestrosť v jednotlivých krajoch. V závere formulujeme odporúčania, aké kroky môžu kraje podniknúť na zlepšenie spokojnosti obyvateľstva s kultúrnym životom.

Limity

Limitom výskumu je veľkosť vzorky, ktorá napriek tomu, že je reprezentatívna aj na krajskej úrovni, by poskytla vo výsledkoch analýz uskutočnených iba na podvzorkách obyvateľov kraja skôr náhľad na tendencie obyvateľstva než výsledky zovšeobecniteľné na populáciu. Zväčšenie vzorky spôsobom, ktorý by umožnilo štatisticky validné testovanie aj na regionálnych podvzorkách, by posilnilo spoľahlivosť zistení z celkovej národnej vzorky a poskytlo lepší náhľad do problematiky a následne vyššie porozumenie problematike.

Druhým limitom je obmedzený počet demografických ukazovateľov. Ako sme už uviedli, dáta, s ktorými pracuje tento výskum, pochádzajú z prvého ročníka obnoveného skúmania spotreby kultúry. Tento ročník slúžil na nastavenie výskumu pre budúcnosť a na základe výsledkov z tohto zberu dát je dôvod sa domnievať, že rozšírenie zbieraných ekonomických a sociodemografic-

kých údajov (pracovný status, typ zamestnania, rodinný stav, materinský jazyk, príjem domácnosti) zvýši naše možnosti porozumenia spotrebe kultúry na Slovensku.

Záver

Na základe našich zistení sme prišli k dvom záverom. Po prvé, návštevnosť naprieč kraji sa líši a tieto rozdiely nezávisia iba od zloženia populácie. Po druhé, dostupnosť a kvalita ponuky majú silný vplyv na účasť ľudí na kultúrnych aktivitách a prekonávajú aj vplyv časových a finančných možností obyvateľstva. Podiel najmenej dvoch tretín obyvateľov v každom kraji má záujem o častejšiu účasť a väčšina z nich ako prekážku uvádza iné ako osobné (nedostatok času, financie, zdravotný stav) dôvody. Preto usudzujeme, že asistovaním pri zlepšovaní kvality, ponuky, dostupnosti a informovanosti o kultúrnych podujatiach a inštitúciách vieme zlepšiť spokojnosť ľudí s ich kultúrnym životom.

Odporúčania pre ďalší výskum a krajské politiky

Vzhľadom na výsledky analýz dostupných kvantitatívnych dát, ktoré nedokázali plne odhaliť, prečo je diskrepancia medzi kraji v návštevnosti kultúrnych podujatí a spokojnosti obyvateľov s ich kultúrnym životom, sme sa rozhodli bližšie pozrieť na kultúrne politiky jednotlivých krajov. Náš odbor sa spojil s odborníkmi zodpovednými za kultúrne politiky vo všetkých krajoch, ktorých sa pýtal na rozvoj kultúry v ich krajoch a analyzoval dostupné informácie o kultúrnych politikách, inštitúciách, podujatiach a financovaní kultúry v krajoch (analýza dostupných strategických dokumentov v prípade, ak ich VÚC pripravuje a publikuje verejne na oficiálnych internetových stránkach VÚC).

Ako sme už uviedli, v rámci spravovania kultúrnych politik a nastavovania cieľov v regiónoch nie sú nastavené a vyžadované konkrétne postupy a kritériá. To vedie k situácii, že krajské politiky

sa zásadne líšia svojou kvalitou, rozsahom, spoluprácou kultúrnych subjektov s inými subjektmi či organizačnou štruktúrou.

Na základe analýzy prístupu jednotlivých krajov ku kultúrnym politikám, za ktoré nesú zodpovednosť v zmysle zákona o samosprávnych krajoch, je možné vidieť rozdielnu mieru zapojenia krajov do organizovania kultúrnych aktivít. Kým všetky kraje si plnia svoju povinnosť zriaďovať inštitúcie a dohliadať na ich činnosť, menšina krajov rozvíja kultúrny život v kraji nad rámec týchto povinností.

Pri skúmaní aktivít a zapojenia krajov sme zistili, že podpora činností nad rámec starostlivosti o zriaďované inštitúcie naráža na problémy vyplývajúce z veľkej fluktuácie zamestnancov na pozíciách zodpovedných za kultúrne politiky v závislosti od politického cyklu. Kontinuálne politiky v oblasti kultúry sa darí udržiavať v krajoch, kde sú nastavené stratégie rozvoja a akčné plány v oblasti kultúry na dlhší čas, lebo tie vytvárajú rámce pre kontinuálnu prácu aj napriek perso-

nálnym zmenám. Túto kontinuitu vidieť aj v krajoch so silnými kultúrnymi inštitúciami mimo verejnej správy (napríklad v Bratislavskom alebo Košickom samosprávnom kraji), avšak na základe našej analýzy nie je možné usúdiť, či je (kauzálny) vzťah medzi týmito dvoma úkazmi alebo sú tam ďalšie vstupujúce faktory, napríklad to, že v týchto krajoch sú dve najväčšie centrá. Je však možné konštatovať, že v krajoch s kontinuálnou politikou a stabilným súborom kultúrnych inštitúcií je najväčšie množstvo kultúrnych aktivít.

Ako vyplýva z našich analýz, ani veľký počet aktivít a fungujúcich inštitúcií naprieč verejným a súkromným spektrom nemusí zabezpečiť spokojnosť obyvateľstva. Príkladom môže byť Košický kraj s prepracovanou kultúrnou politikou na úrovni kraja, ktorý spolupracuje aj s inými sektormi, a napriek tomu reprezentatívny výskum priniesol negatívne výsledky spokojnosti obyvateľstva najmä u obyvateľov žijúcich mimo Košíc vo všetkých testovaných premenných a zaznamenal tiež nízku účasť na podujatiach v porovnaní s inými krajochmi.

Dôvodom môže byť neprekrývanie ponúkaných kultúrnych podujatí (kultúrne podujatia sú geograficky nedostupné alebo je ich ponuka nedostatočná) v kraji s preferenciami obyvateľstva kraja. Táto domnienka je postavená na výsledkoch výskumu kultúrnych preferencií v Košiciach a okolí, ktorý ukazuje, že tie sa za posledné roky zmenili a nemusia byť totožné s preferenciami ľudí žijúcimi v kraji, avšak mimo mesta **11**.

Preto na základe našich zistení navrhujeme samosprávnym krajom, špecificky tým, ktoré pracujú nad rámec zriaďovania kultúrnych inštitúcií vo svojej pôsobnosti, aby svoje aktivity vytvárali v dialógu s obyvateľmi svojich krajov, a to hlavne s občanmi z oblastí, v ktorých sú kultúrne aktivity menej dostupné, resp. nedostupné. Výskum totiž ukázal, že veľkosť sídla a špecifický život v krajskom meste sú silne prepojené s pestrejším a aktívnejším kultúrnym životom. Táto spolupráca môže prebiehať tak na participatívnej úrovni, ako aj na základe vyhodnotenia potrieb obyvateľstva, rovnako však aj vo forme

11 Šebová, Miriam. 2016. Ekonomické a sociálne dimenzie kultúry v meste. Habilitačná práca. Košice: Technická univerzita.

spolupráce s miestnymi a regionálnymi centrami či mestami, kultúrnymi inštitúciami a vedúcimi predstaviteľmi (lokálnej) kultúrnej scény a inými zúčastnenými stranami **12**.

Toto odporúčanie je dôležité hlavne vzhľadom na tretiu prioritnú os Ministerstva kultúry SR, v rámci ktorej budú na krajskej úrovni prerozdelené financie na podporu kreatívneho priemyslu. V prípade, ak táto podpora bude centralizovaná iba do zariadení v rámci centier krajov (štandardne krajské mestá), nespokojnosť s dostupnosťou, kvalitou a ponukou sa môže prehĺbovať u obyvateľov v okrajových častiach hlavne preto, že budú vedieť o dostupnosti kultúry vo svojom kraji, ale z účasti na nej budú vylúčení. Tento negatívny vplyv hrozí bez ohľadu na to, či sa uchádzať o podporu v rámci projektu „Posilnenia kultúrneho potenciálu regiónov a infraštruktúry cestovného ruchu“ budú mestá alebo kraj samotný.

12 Príkladom metodológie tvorby kultúrnych politík takýmto spôsobom v našom prostredí môže byť publikácia Kultúrna politika od Amsterdamu po Žilinu (Michalíková a Paulenová 2008), ktorá je podrobným sprievodcom výskumu potrieb kultúrnych aktivít na regionálnej úrovni. Napriek úspešnému mapovaniu kultúrnych potrieb kraja nakoniec z dôvodu personálnych zmien v krajskej samospráve nedošlo k aplikácii postupov v dlhodobom horizonte.